

19. Lewandowski T. Linguistisches Wörterbuch / T. Lewandowski. – Heidelberg; Wiesbaden : Quelle Meyer, 1994. – 584 s.

Статтю рекомендовано до друку
кандидатом педагогічних наук, старшим викладачем кафедри
іноземної філології і методики навчання
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»
Козаченко І.В.

Стаття надійшла до редакції 20 лютого 2017 року

УДК 821.161.2 «19»

Галина Мазоха
(м. Переяслав-Хмельницький, Україна)

ЛИСТУВАННЯ І. СВІТЛИЧНОГО В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЕПІСТОЛЯРНОЇ ТРАДИЦІЇ (на матеріалі приватного листування 70-х рр. XX ст.)

Автор статті розглядає приватні кореспонденції І. Світличного як талановитий твір і, як правило, багатожанровий. Доводиться, що листи поета є результатом імпровізації, а смисл форми листа усвідомлюється митцем у відтворенні його давньої структури, у засвоєнні не тільки зовнішніх ознак епістоли, скільки самої її суті. Найбільше уваги приділяється темі творчості та епістолярної літературної критики, яка має двояку природу. Встановлено, що думка письменника, висловлена в листі, впливає на формулювання поглядів адресанта. Відзначено, що не всі концепти філологічних студій І. Світличного зберігають актуальність, хоча автор і прагне дошукатися істини у системі тогочасних офіційно сповідуваних світоглядних уявлень і критеріїв.

Ключові слова: епістола, лист, літературна критика, автор, перекладач.

Автор статьи рассматривает частные корреспонденции И. Светличного как талантливое произведение и, как правило, многожанровое. Доказывается, что письма поэта являются результатом импровизации, а смысл формы письма осознается художником в воссоздании его древней структуры, в усвоении не только внешних признаков эпистолы, сколько самой его сути. Больше всего внимания уделяется теме творчества и эпистолярной литературной критики, имеет двоякую природу. Установлено, что мысль писателя, высказанная в письме, влияет на формирование взглядов адресанта. Отмечено, что не все концепты филологических исследований И. Светличного сохраняют актуальность, хотя автор и стремится к поискам истины в системе тогдашних официально исповедуемых мировоззренческих представлений и критериев.

Ключевые слова: епістола, письмо, литературная критика, автор, переводчик.

The author considers private correspondences of I. Svitlychny as a talented and multidisciplinary work. It is proved that the poet's letters are the result of improvisation and sense of form of letters understood by the artist in the reproduction of its ancient structures in mastering not only external signs of epistles as its very essence. Most attention is paid to the topic of epistolary art and literary criticism, which has a dual nature. It was established that the opinion of the writer, expressed in a letter affects the formulation of views of an addressee. It is noted that not all concepts of philological studies of I. Svitlychny continuing relevance, although the author seeks to find the truth in the system of officially professed philosophical concepts and criteria of that time.

Key words: epistle, letter, literary critic, writer, translator.

В останні десятиріччя, що відзначаються корінними змінами в Україні, важко назвати історика літератури, який би, звертаючись до життя й творчості письменника, не посилався на його епістолярій. І це не випадково, адже, з одного боку, щоб краще зрозуміти митця, потрібно його очима подивитися на оточуючий світ, а з іншого – вивчення приватних кореспонденцій письменників, наукове їх коментування «поглиблює наші знання про епоху, про поступ художньої думки, про взаємини між літературними й громадськими діячами» [3, с. 5].

У наш час маємо змогу спостерігати посилений інтерес до вивчення епістолярної спадщини вітчизняних митців слова, що знайшло свій вияв у працях Л. Вашків, В. Галич, В. Гладкого, В. Дудка, І. Забіяки, Т. Заболотної, М. Коцюбинської, В. Кузьменка, Ж. Ляхової, М. Назарука, М. Пангелової, Ю. Шереха та ін. Листування письменників перевидається та науково коментується з позицій сучасного літературознавства, досліджується з точки зору взаємодії останнього з історико-літературним процесом і розвитком духовної культури. Висловлюються судження про поетику епістол (діалогічність, поліфонізм, особливості композиції і т. ін.), їх роль у вивченні еволюції мови й літературних жанрів.

Проте, не дивлячись на певні досягнення, відчувається гостра потреба у віднайдені й опублікуванні листів письменників як нової, так і новітньої літератури й ґрунтовного їх коментування, адже «кожне зернятко фактичної інформації в таких справах посуває вивчення нашої, літератури наперед» [10, с. 462].

Серед епістолярного доробку вітчизняних майстрів слова другої половини ХХ століття вагоме місце посідає листування І. Світличного як за об'ємом, за масштабами хронологічного охоплення, так і за важливістю тем, які там неодноразово порушувалися й водночас за своїм художнім значенням. І це не випадково, адже як організатор національно-демократичного руху в Україні серед шістдесятників, поет, перекладач, літературознавець, він був надзвичайно різнобічним у спектрі своїх талантів.

Його поезія й літературознавчі праці добре знані, однак предметом широкого зацікавлення й вивчення не стали приватні кореспонденції митця. А майже кожний лист І. Світличного – талановитий твір і, як правило, багатожанровий. Тут і глибокі наукові роздуми, і полеміка, і детальний опис побуту та настрою, і ліричні сповіді.

Кореспонденції поета, що є, як правило, результатом імпровізації, зберігають насамперед емоційну напругу. Смысл форми листа усвідомлюється І. Світличним у відтворенні його давнішньої структури, у засвоєнні не стільки зовнішніх ознак епістоли, скільки самої її суті: інтимного «ти», довірливих інтонацій дружньої, розмови, гострого відчуття співрозмовника, особливого слова – слова-звернення. У таких кореспонденціях можна було поєднати опис аналізу подій «сучасних», тих, які щойно відбулися, почуттів пережитих, відчутих зараз, сьогодні, недавно, і водночас епістола допускала й ретроспективний погляд, «віддаленість» від факту, його «пережитість». Разом із тим такий лист вимагав наснаги, активізував уяву, загострював спостереження. Читаємо в листі до дружини від 13.10.1975 р. «Дороженька моя старенька! У Тебе, звичайно, це не так, як у мене: Ти після побачення маєш нові зустрічі, нові враження, і життя твоє цілий час наповнюється новим змістом, а в мене – будні й будні, нових подій майже ніяких, і я довго живу враженнями від нашої зустрічі, згадую і передумую всі наші розмови, всі новини. Іноді, в часи тверезих розмірковувань, я думаю: чи варто гнати людину за тисячі кілометрів, витратити стільки коштів і стільки енергії заради одної-єдиної доби, після якої тільки й згадуєш: того не встиг сказати, того не встиг спитати та й просто видивитися як слід, щоб хоч рідний образ надовше запам'ятати, і то не встиг? Не знаю, чи такі думки приходять в голову й Тобі, а мені вони приходять часто» [7, с. 281].

З іншого листа, датованого 13.03.1974 р. «Пишу Тобі цього листа До твого дня, до свята, яке я ставлю над усі інші свята, пишу раніше, трохи завчасно, щоб не було пізно, пишу на трояндах і бузках, звичайно мальованих, а хотілося б вітати Тебе живими, хотілося б... та багато з того, що хотілося б, не є тепер можливим. Та й те ще не відомо, чого в моїх, дарованих не так і щедро, трояндах було більше: пелюсток чи колючок; сам життєвими втіхами не дуже дорожив і Тебе втішав не дуже...» [7, с. 101].

Л. Світлична (дружина) – постійний адресат поета. Листи до неї відзначаються відтворенням тієї атмосфери постійного взаєморозуміння, любові, довіри й взаємоповаги, які встановилися між ними з моменту одруження. Через те їхні кореспонденції відзначаються глибиною почуттів, задушевністю й особливою відвертістю.

Листи І. Світличного зайве переконують у тому, як мало ми знаємо людину взагалі, а іноді й людина саму себе. І як непередбачувано вона розкривається в години випробувань. Із кореспонденцій в'язня совісті постає приязний і лагідний, затятий і гордий, непокірний і безстрашний, але внутрішньо абсолютно вільний громадянин: ув'язнити дух – неможливо.

Не дивлячись на те, що листи поета мають конкретного адресата, вони, проте, не є суто особистими, інтимними: у них порушені насамперед актуальні життєві проблеми, тісно пов'язані з тогочасним суспільно-політичним, культурно-освітнім і літературним життям в Україні. Через те кореспонденції І. Світличного – це живі сторінки історії літератури, свідчення про тогочасну літературну та суспільну добу. «Ти мені щось не пишеш на літературні теми, – звертається поет до дружини в листі від 10.11.1973 р. Як тобі, скажімо, вірш «Молчанье», звичайно, відомий тобі від Вереси? Він, напевне, сподобався б Надійці, я її смаки знаю – особливо, якщо б після назви поставити Ярикові ініціали. При нагоді поцікався її смаками і напиши мені про це, а я тобі згодом пришлю також і свої переклади».

До речі, займаючись лінгвістичними студіями, я натрапив на «Елегію з гідронімами» (вірш І. Калинця) – рідкісний, як для нашого часу, вірш на наукові теми. Часи, коли Лукреція «Природа речей», або ломоносовський трактат про користь шкла сприймалися як поетичні твори, – минулися, і тепер модою стало сварити «ліриків» з «фізиками» <...>.

Ти мені пиши також і на поетичні теми. Хоч ти й «фізик», але не переставай цікавитися поезією, збирай її, читай, обмінюйся з іншими своїми враженнями, щоб Ти там без мене не стала сухарем: Ти ж дружина – літератора [7, с. 51].

Із іншого листа, датованого 10.02.1974 р. «...людям мистецтва, якщо вони роблять щось серйозне, ніколи не можна орієнтуватися на негайний вплив їхньої творчості. Відомі Тобі зриви в поезії й критиці великою мірою, якщо не передусім, обумовлені тим, що дехто розраховував саме на негайний вплив своєї діяльності, а його не було, та й не могло бути, – тоді в тих, хто мав таку орієнтацію, настала апатія і розчарування, вони ніби втратили сенс свого існування і тому могли йти на все. Я сам колись непокоївся тим, що кращі поетичні твори (Драча, Вінграновського, не кажучи вже про Воробйова) сприймає і розуміє дуже вузьке коло людей, а більшість просто піддається моді. Пригадую, як я сперечався з Ліною, що була до таких речей ніби байдужою, а про неконтактність із читачем не хотіла навіть і говорити. А потім я й сам зрозумів, що справжнє мистецтво ніколи не мусить чекати негайного, ні навіть просто широкого визнання, а коли воно робить на це ставку, воно перестає бути мистецтвом у власному розумінні слова, в кращому разі перетворюється на лікнепівство, популяризацію вже готових здобутків, а не на художні відкриття. Дем'яна Бедного видавали мільйонними тиражами, а Пастернак творив у мистецькому вакуумі, але попри всі найнесприятливіші обставини цей останній творив, тоді як Дем'ян тільки розжовував готове, і потрібні були десятиліття, щоб Пастернак завоював хоч частину тієї аудиторії, яку Дем'ян мав з самого початку. Тут не можна ні того, ні іншого ні вивищувати, ні принижувати коштом іншого. Дем'ян, якого зараз ніхто з освічених художньо людей всерйоз не бере до уваги як поета, свого часу зробив велике діло прилучення мільйонів забитих і неосвічених якщо не до мистецтва, то принаймні до освіти – і за його творами можна вивчати духовний рівень народу того часу. Можна собі

увияти, як боляче було дивитись на все те різним Пастернакам і Ахматовим, яким Дем'яна ставили за зразок, яких Дем'ян побивав як естетів, і яка мужність потрібна була їм, щоб не збитися, як Тичина, на примітив, або взагалі не накинути петлю на шию, як Цветаєва. Мабуть, коли кажуть, що мистецтво – подвиг, то в цьому немає ні краплі перебільшення, таки подвиг, і саме в тому розумінні, що справжній митець ніколи за життя не має, не бачить справжнього розуміння...» [7, с. 89].

Отже, однією з найважливіших тем, що порушувалися в листах, була тема творчості та її рятівної сили. І. Світличний за ґратами перебуває ніби у двох вимірах: з одного боку – похмура тюремна камера, знущання наглядачів, жорстокий режим, царство мороку й пітьми, а з іншого – світло культури, творчості, постійна жага інтелектуальної праці. Із листів видно, як інтенсивно працювала ота «пам'ять роздуму», пам'ять культури, яка у двобой з ненависним злом протиставляла великі надбання людського Духу. Як відомо, культура «рятує людину од загрузання в часі і злоби дня. Вона береже людський дух, аби був не уярмленим у часі, аби – як і належить духові – витав, ширяв над нею» [9, с. 117].

Перебуваючи в неволі, І. Світличний також створює власну поезію, яка стала для нього «духовним прихистком, рятунком і самоствердженням» [2, с. 202]. Прикладом можуть слугувати цикл «Ґратовані сонети», поема «Курбас» та ін. На «Ґратовані сонети» Ю. Бойко-Блохін написав рецензію, яка вийшла друком у Мюнхені 1977 р. У ній автор підкреслив, що І. Світличний «стримить до мовної формули» [2, с. 203]. В основі багатьох поезій – розгорнуте осмислення моральних максим – «Відчай», «Жалісний сонет», «Голова на палі», «Моя свобода» та ін.

В умовах ув'язнення І. Світличний створив сонет «Парнас», який став визначенням тієї інтелектуальної атмосфери, що панувала в середовищі в'язнів. Не випадково й те, що поет за епіграф до свого твору взяв рядок із вірша М. Лермонтова «Выхожу один я на дорогу»:

Парнас! І що ті шмони й допит?
Не вірю в будень, побут, клопіт –
В мізерію дрібнішу тлі.
Вщухає суєтна тривога.
І в небесах я бачу Бога
І Боже слово на землі [7, с. 215].

Варто зазначити, що І. Світличний полюбляє епіграфи, їхню колосальну здатність задавати настрої і тон, включатися у «прирощення» поетичного змісту, у творення «над тексту». Це перегук через мури й віддалі, морзянка незнищеного одностумства (В. Симоненко, Б. Мамайсур, В. Стус, І. Драч, Ліна Костенко, С. Глузман). Це і перегук у часі (Г. Сковорода, Т. Шевченко, І. Франко, М. Лермонтов, Б. Пастернак), неперервність духовної естафети.

У кореспонденціях І. Світличного також зачіпаються і розв'язуються проблеми теоретичного та практичного перекладу творів, їх аналіз, тлумачення, передано варіанти пошуку найвдаліших відповідників. Поет

також уміщує власні переклади зі слов'янських та французької літератур, а також детальний аналіз віршової техніки іншомовних авторів перекладачів-колег. Аналізуючи переклади, виконані дружиною з Р. Тагора, поет, зокрема, зазначає, що «Тагор, якби був живий та знав про переклад, міг би й до суду подати за такі вільності з оригіналом. До речі, так, дуже по-своєму перекладав Тичина: читаючи його переклади, автора твору не вгадаєш ні за що, зате перекладача видно з першого рядка. До речі (ще раз до речі), після Бажанових перекладів з Рільке, друкованих у «Всесвіті», мені пощастило прочитати й інші переклади (мова йде про переклади В. Стуса. – Г.М.), і я мав втіху не тільки від того, що вони вдалі, а ще й тому, що нагадують тагорівські вірші» [7, с. 74]. І. Світличний ґрунтовно тлумачить поезію Р. Тагора, відзначаючи при цьому, що поезія індійського автора є виявом твердості й незламності духу навіть тоді, коли б здавалося, не залишалося нічого.

Про власне бажання займатися перекладацькою діяльністю поет зазначає так: «Єдине з поетичного, чим хотілося б займатися – це переклади. Бодлера я вже почав перекладати» [7, с. 102]. Водночас поет висловлює дружині прохання, щоб вона разом із друзями: Михасею (Коцюбинською), Миколою (Лукашем) та Маестро (Гр. Кочуром) їх перечитала і визначила, котрий переклад найкращий. І це не випадково, адже для поета надто багато важила оцінка таких майстрів українського перекладу, як М. Лукаш та Гр. Кочур. Сам І. Світличний із великим пієтетом відгукувався про їхні переклади: «Чекаю на Миколині переклади (М. Лукаша. – Г.М.) – особливо Верлена. Я читав тут опубліковані у «Всесвіті» його переклади з Аполлінера-чудесні!» [7, с. 109]. Або з іншої кореспонденції: «Миколин переклад «Дон Кіхотіві» читається як сучасність: вельми дякую, якщо є щось іще, прошу надсилай...» [7, с. 112].

Значне місце в епістолярному доробку І. Світличного належить перекладам зі слов'янських літератур. Із давньоруської він переклав «Слово про Ігорева січ». Переклад було розпочато в концтаборі 1978 р., а закінчено в засланні 1981-го. За словами І. Дзюби, «Світличний став до творчого змагання, яке триває вже багато й багато десятиліть: він зважився на свою поетичну версію шедевр, яка посяде гідне місце серед версти інших майстрів – а водночас місце трохи особливе: і спробою оригінального витлумачення «темних та спірних місць, і ритмомелодичним малюнком, і тяжінням до «переспіву» при великій мірі точності відтворення оригіналу» [5, с. 72].

Чільне місце в кореспонденціях І. Світличного належить інтерпретації зразків французької літератури. Зокрема ним було перекладено значний масив творів П.-Ж. Беранже, який в україномовній версії поета звучав природно, органічно, ставши непересічним явищем нашого письменства. Перекладачеві вдалося вправно відтворити всі стильові рівні та потоки поезії видатного француза.

Водночас І. Світличний уважно стежить за перекладами інших поетів. Зокрема в листі до дружини він високо поціновує перекладацький хист

Б. Пастернака: «Читаючи «Французские стихи», я не міг не завважити, як високо стоять переклади Б. Пастернака над перекладами багатьох його попередників і сучасників: він досягає майже неможливого зберігаючи точність, вірність оригіналу, не втрачає й поетичності, тоді як інші, як правило, жертвують чимсь одним на користь іншого. Правда, і Маестро й Микола також тут задніх не пасли» [7, с. 204].

Вагоме місце в кореспонденціях поета посідає тема літературної критики. І це не випадково, адже несприятливі умови для нормального функціонування літератури й критики в суспільстві, в якому бракує спеціальної періодики, а свободу творчості обмежує чи сковує цензура, «спричиняють збільшенню питомої ваги в листуванні письменників власне літературно-критичного елементу» [1, с. 64]. Водночас варто відзначити, що І. Світличний поєднував у собі поетичний хист із талантом критика-аналітика. Через те у листах часто звучить посутня за змістом і оригінальна за формою вислову епістолярна літературна критика.

Розглядаючи кореспонденції письменників крізь призму особливостей їхньої критичної діяльності, літературознавці диференціюють листи як жанр літературної критики і приватні листи зі вміщеною у них літературною критикою [4, с. 243]. У приватному листуванні І. Світличного превалюють епістоли другої групи, оскільки в них містяться оцінки творів художньої словесності, відбиті стосунки письменників між собою, вкраплені зразки автокритики тощо.

Нетрадиційні форми письменницької критики так само, як і традиційні, вміщують не тільки «аналіз і оцінку творів літератури з погляду сучасності» [4, с. 243], а й впливають (хай не завжди безпосередньо) на форму громадської думки, на розвиток літературного процесу. Критичне судження, як відомо, має двояку природу: це «оцінка для себе, що виражає власне задоволення або розчарування, і оцінка, яка звернена до митця або інших реципієнтів» [6, с. 172]. Останнє, гадаємо, дає змогу зарахувати до письменницької критики листи, що вміщують судження з різних проблем художньої творчості. Думка непересічної особистості, причетної до літератури, висловлена в листі, впливає на формування поглядів адресанта. А якщо кореспонденції на віддалі «культурної паузи» (М. Чудакова) будуть опубліковані, або стануть надбанням широкого кола читачів, то матимуть змогу уже безпосередньо впливати на смаки та естетичні уподобання безпосередніх учасників літературного процесу (як письменників так і читачів).

Варто відзначити, що не всі концепти філологічних студій І. Світличного зберігають актуальність. Нині, коли ми – на порозі застосування нових, плюралістично розмаїтих підходів до осмислення феномену словесної творчості, дещо застарілими можуть видатися його загальнометодологічні засади, сповідування естетики соціал-демократів – М. Чернишевського, М. Добролюбова, В. Белінського. «Багато чого з книжок хотілося б мати тут, але на першому місці стоїть трактат Чернишевського «Эстетические отношения искусства к действительности» – я про нього ще в

Києві писав статтю (стаття мала називатися «Чернишевський як предтеча більшовизму». І. Світличний мав робити у таборі повідомлення на цю тему (уточнення наше. – Г.М.), але не закінчив тільки тому, що не мав під руками тексту» [7, с. 29]. Поет прагне дошукатися істини у системі офіційно сповідуваних, проте негласно спаплюжених світоглядних уявлень і критеріїв. І навіть у цій засадничій системі автор висловив цілу низку свіжих, неординарних думок, які маємо враховувати в найновіших естетико-плюралістичних розвідках.

У листах І. Світличного віднаходимо також полемічні нотатки про поезію молодих шістдесятників, серед яких критик особливо виділяє І. Драча, захищаючи його новаторські шукання, як і художні здобутки І. Жиленко. «Суціль приємні емоції мав, читаючи у «Прапорі» поемку І. Жиленко «Дім». Деякі місця звучать афористично точно, і влучно, і наповнено <...>, а слова:

Я граюсь в поета,
якого нема! –

можна було б узяти епіграфом до Бояна». І далі: «А що як це – не окремих твір, а початок чи вияв нового періоду в Іринки...» [7, с. 426].

Високо поціновує згаданий адресант і поетичний доробок В. Стуса, відзначаючи при цьому: «Василеві вірші я тут читаю з великою приємністю; від високих епітетів утримуюся тільки тому, що не хочу бути півнем, котрий завзято хвалив зозулю. Зате я колись розповім йому про те, як переписували, читали й оцінювали його інші, і він тоді відчує, що писав їх не дарма, а я в розмові про його вірші переходжу на компліментарний тон зовсім не з півнячої хвалелюбності» [7, с. 413].

Як бачимо, контекст приватного листа з одного боку сприяв розкутості вислову літературно-критичної оцінки, а з другого боку, мобілізував критичну толерантність адресатів [13].

Духовним центром спілкування І. Світличного з адресатами завжди було Слово та Книга. Слово як засіб самовираження та засіб передачі світових літературних шедеврів українською мовою. Книга як божественний храм Слова і джерело мудрості. Про книгу йдеться майже в кожному листі чи не кожного літератора-в'язня: її просять розшукати, надіслати, бо «духовна діста аж надто скромна» [8, с. 83]. «Я зараз не читаю ні «Книжного обозрения», ні «Друга читача», – пише І. Світличний до дружини в кореспонденції від 02.12.1974 р., – і не знаю, що там вийшло нового, цікавого. Чи не вийшла ще книга де Соссюра? Чи не видали Ю. Тинянова? А п'ятий том «Словника української мови»? Це речі, яких я чекаю з нетерпінням, хоч про першу й не знаю, чи вдасться мені її дістати: на де Соссюра попит дуже великий...» [7, с. 199]. З іншого листа до дружини від 23.12.1973 р.: «Тепер про видання передплатні. Я тільки недавно дізнався, що українською мовою була видана «Енеїда» Вергілія. Чи не придбала Ти її, а якщо ні, то чи можна ще придбати? Газети повідомляють про вихід у світ двотомника «Идеи эстетического воспитания» – це передплатне чи неплатне видання? і як його придбати? Я писав у Москву, але там не

«Книга – поштою», а шарашкіна контора, навіть не відповідають... Так само не можу дістати «Эстетики» Хатчесона, Юма і Сміта та «Искусство и жизнь» У.Морріса. Чи вони такі ходові, чи, може, книгарі, до яких я звертаюся, такі нездалі? Буду пробувати ще. Загалом я не можу придбати дуже багатьох речей – ні «Контекст 72» (АН), ні Геродота (АН), ні «До джерел» Драча... Про «Французские стихи в переводе русских поэтов» (білінгвальне видання) я вже й не кажу – замовляв разів сім і в різні міста, але надій – ніяких. Тепер вийшла ще збірка французької поезії Мандельштама в «Библиотеке поэта» та Булгаков (збірка з «Мастером и Маргаритой») – про них щойно повідомило «Книжное обозрение», – за ці книги я віддав би що завгодно, але як їх дістати», – з болем запитує І. Світличний у дружини [7, с. 72–73]. Поет радіє, коли отримує книги, зазначає про це в листах. Нові надходження, на його переконання, загострюють почуття зв'язку з часом, а без них – відчуття замкнутості життя, відірваності від світу.

Отже, на підставі здійсненого дослідження, можна констатувати, що листи І. Світличного пройняті духом його доби. Вони є важливим, нерідко навіть першорядним джерелом для дослідження багатьох процесів, що мали місце в 70-х роках ХХст., і в яких митець брав активну участь, оскільки ніколи не перебував поза межами живого зацікавлення ними. Кореспонденції поета також засвідчують постійну, винятково напружену роботу думки, постійне гостре зіткнення в його свідомості суперечливих начал, прагнень та інтересів, широкий діапазон його соціальних і моральних пошуків. І. Світличний ніколи не переставав бути митцем, це завжди було в нього на першому місці, навіть у його листуванні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вашків Л.П. Епістолярна літературна критика: становлення, функції в літературному процесі / Леся Петрівна Вашків. – Тернопіль : Поліграфіст, 1998. – 134 с.
2. Історія української літератури ХХ ст.: У 2-х кн.. Кн.2. – 4.2: 1960-1990-ті роки : Навч. посібн. / За ред. В.Р. Дончика. – К. : Либідь, 1995. – 512 с.
3. Кузьменко В.І. Письменницький епістолярій в українському літературному процесі 20-50-х років ХХ ст. / Володимир Іванович Кузьменко. – К., 1998. – 305с.
4. Літературознавчий словник-довідник / Р.Т. Гром'як, Ю.І. Ковалів та ін. – К. : Академія, 1997. – 752 с.
5. Москаленко М. М. Перекладач / М.М. Москаленко //Слово і час. – 1992. – №3. – С. 72–75.
6. Проблематика газетних виступлень / Под ред. В.Д. Пельта и М.В. Шкодина. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1975. – 180 с.
7. Світличний І.О. Голос доби: Кн.1. Листи з «Парнасу» / Іван Олексійович Світличний. – К. : Сфера, 2001. – 544 с.
8. Стус В.С. Листи до сина / Василь Семенович Стус. – Івано-Франківськ : Лілея – НВ, 2001. – 192 с.

9. Стус В.С. Твори: У 4-х т. / Василь Семенович Стус. – Львів : Просвіта, 1997. – Т.6. Кн.1. – 495 с.

10. Франко І.Я. Зібрання творів: У 50-ти т. / Іван Якович Франко. – К. : Наукова думка, 1986. – Т.49. – С. 456.

Стаття надійшла до редакції 20 лютого 2017 року

УДК 81'373.7–115:81'44

Костянтин Мізін
(м. Переяслав-Хмельницький, Україна)

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЯ І ЛІНГВОНАЦІОНАЛІЗМ: ВИТОКИ ДИСКУСІЇ

Пропонована стаття присвячена (1) з'ясуванню наукової обґрунтованості звинувачень у лінгвонаціоналізмі vs. лінгвонарцисизмі такої поширеної в сучасному пострадянському мовознавстві нової дисципліни, як лінгвокультурологія та (2) пошуку контраргументів щодо цих звинувачень. Виявлено, що мета лінгвокультурології сама по собі не містить політичної підоснови, але вона є більш «ідеалістичною» та «ідеологічною» порівняно з антропологічною лінгвістикою. При цьому теоретико-методологічна база лінгвокультурології підсилюється сьогодні новими методами і експериментальними методиками, які розвіюють сумніви щодо ненауковості лінгвокультурологічних досліджень.

Ключові слова: лінгвокультурологія, лінгвоконцептологія, методологія, лінгвонаціоналізм, лінгвонарцисизм, антропологічна лінгвістика.

Предлагаемая статья посвящена (1) выяснению научной обоснованности обвинений в лингвонационализме vs. лингвонарциссизме такой распространенной в современном постсоветском языкознании новой дисциплины, как лингвокультурология и (2) поиску контраргументов касательно этих обвинений. Выявлено, что цель лингвокультурологии сама по себе не содержит политической подоплеки, но она является более «идеалистичной» и «идеологической» сравнительно с антропологической лингвистикой. При этом теоретико-методологическая база лингвокультурологии усиливается сегодня новыми методами и экспериментальными методиками, которые развеивают сомнения относительно ненаучности лингвокультурологических исследований.

Ключевые слова: лингвокультурология, лингвоконцептология, методология, лингвонационализм, лингвонарциссизм, антропологическая лингвистика.

The present article considers (1) scientific validity of charges of linguo-nationalism vs. linguo-narcissism against such new and widely spread discipline in